

תיקון פלילי

נמנים, ככל הנראה, עם החבורה הירושלמית. אף שלוי ולדרמן נזכרים רבות בספר, זוכה בו דווקא פלר לעדנה מחודשת. יכול והטעם לכך נעוץ בתרומתו הרבה לחקיקתו של תיקון מס' 39 החשוב, אשר בחלקים רבים ממנו ניכרת בו "השפעה פלרית" מובהקת.

דין עדכני

ספרם של רבין וואקי מביא בפנינו דיון שלם בנוגע לדין העדכני, זאת תוך הבאה בחשבון ואזכור של החקיקה, של הפסיקה הרלבנטית ושל דברי מלומדים. משמדובר בספר ראשון גם לאחר חקיקת חוקי היסוד, ימצא בו הקורא אף התייחסות מקורית לפן החוקתי של דיני העונשין. אלה מקצת מן החידושים המרעננים, להם ציפינו זמן רב. יש בספר, כמוכן, דיון גם בסוגיות צפויות יותר, וחשובות לא פחות, של דיני עונשין. מעניין במיוחד הדיון החלוצי בשאלת משמעותו של "הספק הסביר", אשר בהתקיימו לא ניתן להרשיע נאשם בפלילים.

לא ביקשנו להשמיץ כאן שיר הלל לספר החדש (אף שהוא ראוי לכזה). ביקשנו להעלות על גס את עצם הוצאתו לאור. ביקשנו לשתף את הקורא בהתרשמות. ביקשנו לברך את המחברים ואת העושים במלאכה על ספר, שהיה צריך לצאת כבר מזמן. ביקשנו להפציר בהם להוסיף ולהוליד אחים לספר זה, כאלה שיעסקו בהיבטים הנוספים, הפחות כלליים, של דיני העונשין, אשר אינם באים בו לירי ביטוי (יורם רבין ויניב ואקי, דיני עונשין; ההוצאה לאור של לשכת עורכי הדין; 845 עמ').

גם בחוק העונשין בשנת 1994 ואשר במסגרתו חוקק, למעשה, מחדש החלק הכללי של החוק, והפך למעין קודקס פלילי סדור ומודרני. אין חולק על כך, שדיני העונשין שלאחר התיקון אינם אותם דינים שמלפניו. ובכל זאת, משך שנים רבות לא הודפס בישראל ספר ראוי לשמו,

לאחר למעלה משני עשורים, טקסט בוק עדכני, העוסק בדיני העונשין בישראל

שלאחר תיקון מספר 39

אשר מתמודד עם התיקון ואשר מביא בפני הקורא את המצב המשפטי שלאחר התיקון. ער כה נאלצנו להסתפק בשני ספרים ישנים נושנים (יחסית למאטריה), אשר נכתבו בשנות ה'80 של המאה הקודמת, ואשר שימשו לנו כאזכורים ותומכים: האחד, של המלומדים פרופ' יובל לוי ופרופ' ישראל לדרמן ("עיקרים באחריות פלילית"), שימש בעיקר את התלמידים שבמשפטים; השני, של המלומד פרופ' שניאור זלמן פלר ("יסודות בדיני עונשין"), שימש את הירושלמים.

מעיון בספר החדש עולה, כי רבין וואקי

מים כיצד דיני העונשין הם תלויות רבות וכי צד הם משתנים עם השתנות הזמנים וההשפעות הרווחות בחברה, שואלים המחברים האם נכון וראוי להכיר בהגנות או בסייגים לאחריות פלילית, אשר מקורם בכך שהמעשה הפלילי, נשוא האישום, בוצע לאור רקע תרבותי או ערכי קבוצתי המיעוט, אליה משתייך העושה הנאשם ומנהיגה? שאלה זו, שדומה שאין בנמצא טקסט בוק, העוסק בה, ולו באורח התחלתי, רלבנטית במיוחד בישראל, שהנה כיום, אף יותר מאשר בעבר, מדינה רבת-תרבותית. בישראל חיים, זה לצד זה, מגזרים שונים, המאופיינים במאפיינים תרבותיים שונים, לרבות מוצא אתני, לאום, שפה, דת ומנהגים שונים. במקרים רבים מתנגשים מאפיינים ומנהגים של קבוצות שונות בתרבות הרוב, שהיא המגדירה את המותר ואת האסור כאן (ראו למשל, מילת נשים, רצח על כבוד המשפחה וכו').

'השפעה פלרית'

"האם כיום, לאחר תיקון מס' 39 לחוק, רשאי מת הסייגים הקבועה בפרק ה'1 לחוק העונשין היא רשימה סגורה או פתוחה?", שואלים המחברים ברונם בשאלה אם גם כיום מוסמך כיום בתי המשפט לחדש ולהוסיף הגנות מכוח ההלכה הפסוקה.

תיקון מס' 39 הוא אותו התיקון, אשר הוכ

אישה יפנית אחת, שהתגוררה עם בעלה ועם שני ילדיה בקליפורניה שבארצות הברית, גילתה, כי בעלה כוון בה עם אחרת. ברגע של משבר נפשי, נטלה האישה היפנית את שני ילדיה הקטנים אל הים, שם הטביעה אותם למוות וניסתה לשים קץ לחייה. איתרע מזלה, והיא ניצלה על-ידי עובדי-אורח בטרם החזירה את נשמתה לבורא. האישה היפנית הועמדה לדין בגין רצח שני ילדיה הקטנים. עוד בטרם נפתח משפט, התנהל מסע הסברה ושכנוע לטובתה. אנשי הקהילה היפנית בקליפורניה, ואף מחוצה לה, קראו להתחשב בה וברקע התרבותי למעשיה. הוסבר, כי בתרבות היפנית קיים מנהג, שלפיו אדם השם קץ לחייו, נוטל גם את חייו ילדיו. על-פי אותה ההשקפה, נוהג זה אכזרי פחות מאשר הותרתו של הילד המסכן לברו בעולם, ללא השגחה.

בעקבות טענת הגנה זו, הסכימה התביעה בארה"ב להמיר את סעיף האישום מעבירת רצח לעבירת הריגה בלבד. במסגרת עסקת טיעון, הוטל על האישה היפנית, אשר נטלה את חייהם של שני ילדיה, עונש קל של שנת מאסר אחת בלבד. על-פי מלומדים אמריקניים, הטענות בעלות האופי התרבותי היוו גורם חשוב בהחלטה המקלה.

הסיפור האמיתי על האישה היפנית משמש כדוגמא, בספרם החדש והמרענן של שני משפטנים צעירים ומבריקים, ד"ר יורם רבין ויניב ואקי, על דיני העונשין בישראל. הסיפור נכלל בפרק, העוסק בשאלה אם נכון ואם ראוי להכיר בישראל במה שנהוג לכנות "הגנה תרבותית". לאחר שבתחילת ספרם הם מדגיג